

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกัน
การสูบบุหรี่ของนักเรียนชายระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดขอนแก่น

บทคัดย่อ
ของ
วรรณชนก จันทชุม

เสนอต่อคณะกรรมการบริหารหลักสูตร (เน้นวิจัย)
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พฤษภาคม 2547

วรรณชนก จันทชุม. (2547). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดขอนแก่น . กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : ดร. สรณ ภูงค์, ดร. มนัส บุญประกอบ, ดร. ยุทธนา ไชยจุกุล.

งานวิจัยเรื่องนี้มีจุดประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ทำนายพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ และ 2) วิเคราะห์และนำเสนอรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดขอนแก่น โดยศึกษาตัวแปรต่างๆ ตามโครงสร้าง ทฤษฎีการกระทำตามแผน กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือ นักเรียนชาย ที่ไม่สูบบุหรี่ อายุ 12-15 ปี ซึ่งกำลังศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (มัธยมศึกษาปีที่ 1-3) ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 437 คน สุ่ม ตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มหลายขั้นตอน

เครื่องมือวัดประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน 2 ชุด ชุดที่ 1 เป็นมาตรวัดตัวแปรเจตนา เจตคติ (วัดทางตรงและทางอ้อม) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (วัดทางตรงและทางอ้อม) และ การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (วัดทางตรงและทางอ้อม) และ ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับของพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยใช้ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อเจตนาและพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอย ตรวจสอบและนำเสนอรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ด้วยวิธีการวิเคราะห์หือทธิพล

ผลการวิจัยที่ได้ตามสมมติฐานการวิจัย มีดังนี้

1. เจตคติต่อการแสดงพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ (วัดทางอ้อม) มีผลโดยตรงในทางบวกต่อเจตคติต่อการแสดงพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ (วัดทางตรง) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถทำนายได้ร้อยละ 32.70
2. การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ (วัดทางอ้อม) มีผลโดยตรงในทางบวก ต่อการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ (วัดทางตรง) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถทำนายได้ร้อยละ 30.30
3. การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ (วัดทางอ้อม) มีผลโดยตรงในทางบวก ต่อการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ (วัดทางตรง) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถทำนายได้ร้อยละ 34.90
4. เจตคติต่อการแสดงพฤติกรรม (วัดทางตรง) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (วัดทางตรง) และ การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ (วัดทางตรง) มีผลโดยตรงในทางบวก ต่อเจตนาในการป้องกันการสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถทำนายได้ร้อยละ 41.70 (ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานเท่ากับ .415, .205 และ .143 ตามลำดับ)
5. เจตนาในการป้องกันการสูบบุหรี่ และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ (วัดทางตรง) มีผลโดยตรงในทางบวกต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถทำนายได้ร้อยละ 57.10 (ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานเท่ากับ .442 และ .436 ตามลำดับ)

6. จากผลการวิเคราะห์อิทธิพลของโมเดลตามกรอบแนวคิดทฤษฎีการกระทำตามแผน พบว่า ไม่มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (ค่าไคสแควร์ เท่ากับ 353.67 ที่องศาอิสระ เท่ากับ 17 และค่าความน่าจะเป็น เท่ากับ .00)

7. ภายหลังจากปรับโมเดลแล้ว พบว่า รูปแบบความสัมพันธ์ที่สามารถอธิบายพฤติกรรมกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ได้กลมกลืน (ค่าไคสแควร์ เท่ากับ 7.49 ที่องศาอิสระ เท่ากับ 4 ค่าความน่าจะเป็น เท่ากับ .112 ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณเท่ากับ .046 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน เท่ากับ 1 และ ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว เท่ากับ .96) ประกอบด้วยตัวแปรที่สำคัญ ได้แก่ เจตคติต่อการแสดงพฤติกรรมกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ (วัดทางตรงและทางอ้อม) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (วัดทางตรง) การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ (วัดทางตรงและทางอ้อม) และเจตนาในการป้องกันการสูบบุหรี่ ซึ่งสามารถร่วมกันอธิบายพฤติกรรมกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($R^2 = .68$) โดยพบว่าเจตคติ (วัดทางตรงและทางอ้อม) และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (วัดทางตรง) มีผลทางตรงต่อพฤติกรรม มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานของเจตคติ (วัดทางตรงและทางอ้อม) เท่ากับ .24 และ .09 ตามลำดับ ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานของการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (วัดทางตรง) เท่ากับ .17 การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (วัดทางตรงและทางอ้อม) และเจตนาในการป้องกันการสูบบุหรี่มีผลทางตรงต่อพฤติกรรม มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานของการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (วัดทางตรงและทางอ้อม) เท่ากับ .19 และ .11 ตามลำดับ และค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานของเจตนาในการป้องกันการสูบบุหรี่เท่ากับ .27 ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นเจตคติต่อการแสดงพฤติกรรมกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ (วัดทางอ้อม)

จากผลการวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ในการป้องกันการสูบบุหรี่ของเยาวชน สถาบันต่าง ๆ ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ควรร่วมมือกัน ในการเสริมสร้างเจตคติ เป็นแบบอย่างที่ดี และพัฒนาการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ โดยใช้อิทธิพลของ กลุ่มต่างๆ ที่เยาวชนให้ความสำคัญร่วมด้วย เช่น กลุ่มเพื่อน เพื่อป้องกันการนำไปสู่พฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่

A CAUSAL MODEL OF FACTORS ASSOCIATED WITH SMOKING-PREVENTION
BEHAVIORS AMONG LOWER SECONDARY SCHOOL MALE STUDENTS
IN KHONKAEN PROVINCE.

AN ABSTRACT
BY
WANCHANÒK JUNTACHUM

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Doctor of Science degree in Applied Behavioral Science Research
at Srinakharinwirot University

May 2004

Wanchanok Juntachum. (2004). *A causal model of factors associated with smoking-prevention behaviors among lower secondary school male students in Khonkaen Province.*

Bangkok : Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Dr. Sadhon Bhookong ,
Dr. Manat Boonprakob , Dr. Yuttana Chaijukul.

The purposes of this research were first to determine factors predicting smoking-prevention behaviors, second to analyze and provide a causal model of factors associated with smoking-prevention behaviors among lower secondary school male students in Khonkaen Province. Selected study variables were based on the Theory of Planned Behavior. The sample was 437 male non-smoker students, between the ages of 12 and 15 years, who were studying in lower secondary school level (M.1-3) in City District, Khonkaen Province. The sample was randomly selected by using multi-stage sampling.

Tools for collecting data were questionnaires consisting of two parts: intention, attitude toward smoking-prevention behaviors (direct and indirect measures), subjective norms (direct and indirect measures) and perceived behavioral controls (direct and indirect measures) in part 1, and smoking-prevention behaviors in part 2. Demographic data and variables associated with smoking-prevention behaviors were analyzed by using frequency, percentage, mean and standard deviation. Factors affecting smoking-prevention behaviors were determined by using regression analysis and a causal model of factors associated with smoking-prevention was testified and provided by using path analysis.

Results according to research hypotheses indicated that:

1. Attitude toward smoking-prevention behaviors (indirect measures), as a significant predictor, had a direct positive effect on attitude toward smoking-prevention behaviors (direct measures) and significantly explained 32.70% variance. ($p < .01$)
2. Subjective norms (indirect measures), as a significant predictor, had a direct positive effect on subjective norms (direct measures) and significantly explained 30.30% variance. ($p < .01$)
3. Perceived behavioral controls (indirect measures), as a significant predictor, had a direct positive effect on perceived behavioral controls (direct measures) and significantly explained 34.90% variance. ($p < .01$)
4. Attitude toward smoking-prevention behaviors (direct measures), subjective norms (direct measures) and perceived behavioral controls (direct measures), as significant predictors, had a direct positive effect on intention to smoking prevention and significantly explained 41.70% variance. ($p < .01$) The standardized regression coefficients of attitude, subjective norms and perceived behavioral controls were .415, .205 and .143, respectively.

5. Intention to smoking prevention and perceived behavioral controls (direct measures), as significant predictors, had a direct positive effect on smoking-prevention behaviors and significantly explained 57.10% variance. ($p < .01$) The standardized regression coefficients of intention and perceived behavioral controls were .442 and .436, respectively.

6. As a result of testing model based on the Theory of Planned Behavior, it was found that the model did not fit to the empirical data. (chi-square = 353.67, $df = 17$, p -value = .00)

7. After modifying the model, a goodness of fit causal model could explain smoking-prevention behaviors (chi-square = 7.49, $df = 4$, p -value = .112, RMSEA = .046, GIF = 1, AGIF = .96) and consisted of attitude toward smoking-prevention behaviors (direct and indirect measures), subjective norms (direct measures), perceived behavioral controls (direct and indirect measures) and intention. These variables could significantly explain smoking-prevention behaviors. ($R^2 = .68$, $p < .05$) Attitude toward smoking-prevention behaviors (direct and indirect measures) and subjective norms (direct measures) had a direct effect on behaviors. The standardized path coefficients of attitude (direct and indirect measures) and behaviors were .24 and .09, respectively and of subjective norms and behaviors was .17. Perceived behavioral controls (direct and indirect measures) and intention had a direct effect on behaviors. The standardized path coefficients of perceived behavioral controls (direct and indirect measures) and behaviors were .19 and .11, respectively and of intention and behaviors was .27. All of the above coefficients were significant except attitude (indirect measures). ($p < .05$)

The research findings implied that preventing youths from smoking, family, school and involved organizations (private and governmental sectors) should cooperate to promote attitude toward smoking-prevention behaviors. They should serve as a good role model by performing smoking-prevention behaviors. Additionally, they should develop youth perceived behavioral control of smoking by using influencing groups (such as peer groups).